

ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫҚ МЕНШІК ҚҰҚЫҒЫ, 2-БӨЛІМ

Құқықты пайдалану және бұзу

Кітап: Интеллектуалдық меншік құқығы, 2-бөлім

Дәріс: Құқықты пайдалану және бұзу

Дәріс авторы: Құлтай Адилова

БАСТАПҚЫ ҚҰҚЫҚ

1. Бастапқы дизайн құқығы кімге тиесілі деген мәселе – құқық дизайнының негізгі мәселесі болып табылады. Үйлестіру алдындағы кезеңде еуропалық елдердің көпшілігі дизайнерге немесе оның жұмыс берушісіне құқық берді, бірақ ережелер кейбір детальдармен ерекшеленді. Мысалы, барлық дизайнер өз жұмыс берушісіне жұмысқа орналасқан кезеңде жасалды ма немесе жұмысшылардың өз еңбек міндеттемелерін орындау барысында жасалады деп күтілген бе?

Нәтижесінде А еліндегі дизайнның тіркелген құқығы дизайнерге тиесілі деп танылса, В елінде мұндай құқық дизайнердің жұмыс берушісіне тиесілі болуы мүмкін. Осылайша, үйлесімділік дизайн құқығы әртүрлі адамдар үшін тану мүмкіндігін азайтады, яғни белгілі бір дизайнер бойынша жасалған тауарлардың еркін қозғалысы үшін кедергілерді тудыруы мүмкін. Алайда мұндай тосқауылдар іс жүзінде пайда болуы екіталай еді, себебі мүше елдердің ұлттық құқығындағы өткір айырмашылықтар дизайнер мен оның жұмыс берушісі арасындағы нақты келісімшарттық мәмілелер арқылы түзетілуі мүмкін. Мысалы, көптеген Еуропа елдерінде қорғауды өз елдерінде тіркеу арқылы қалайтын жұмыс берушілер, құқықты ауқымды түрде беретін (дизайнға жұмыс берушінің иелік етуін растайтын) дизайнермен оңай шарт жасасуы мүмкін. Дизайн директивасы Қауымдастықтың тіркелген және тіркелмеген дизайнеріне қатысты дизайн құқығымен байланысты болады, бірақ ол «өз елінде тіркелген дизайнға кімнің құқығы бар?» екен деген мәселеге қатысты болмайды, сондықтан да бұл мәселе елдің ұлттық заңнамасының аясында қалады. Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, елдердің ұлттық позициясын және Қауымдастықтың тіркелген және тіркелмеген дизайнеріне қатысты позицияларын жекелей қарастыратын боламыз.

1949 тіркелген дизайнер туралы Заңға сәйкес дизайнға қатысты құқық.

Ұлыбританияның тіркелген дизайнының бастапқы иесі - дизайн авторы.

Біз «Дизайнды жасаған тұлғаны» біз дизайн авторы деп түсінеміз. Дизайнды жасаған адам – дизайнға ерекше форма мен түр беретін адам. Үйлесімділікке дейін болған прецедентті құқық – дизайнды жасаған адам оны Ұлыбританияға шет елден алып келген болса, ол тұлға жасаушы болып табыламайды (дизайн ЕО-да «жаңа» болған болса да). Дизайнды тіркеуге құқық берілген тұлға немесе Ұлыбританияда дизайнды таратуға ерекше құқық берілген тұлға жасаушы болып табылмайды.

Ұлыбританияның тіркелген дизайнының бастапқы иесі дизайнер болып саналатын жалпы принципке қатысты екі шектеулер бар:

- біріншісі, егер қызметкер өзінің еңбек міндеттерін орындау кезінде дизайн жасаса, онда жұмыс беруші дизайнның бастапқы иесі болып саналады.
- екіншісі, шектеулі ерекшелік тапсырыс берілген дизайнға қатысты болады.

2014 жылғы Зияткерлік меншік туралы заңды енгізудің алдында, тапсырыс бойынша жасалған барлық дизайнер тапсырыс берушіге (commissioner тиесілі болды. Ұлыбританияның құқығын ЕО-ның дизайн құқығын бір арнада тоғыстыру үшін, заң тапсырыс жасалған жұмысқа қатысты шектеуді алып тастады, оған байланысты тапсырыс жасалған дизайнер дизайнерге тиесілі болды.

2014 жылғы заң келесі жағдайларда қолданылмайды:

- дизайн Заң күшіне енгенге дейін құрылған болса; немесе
- дизайнды тапсырыс беруге қатысты шарт Заң күшіне енгенге дейін жасалса;

Бұл айтылған жағдайларда ескі заңнамалық ережелер қолданылады: тапсырыс беруші дизайнның иесі болады. Барлық басқа жағдайларда, тапсырыс бойынша жасалған дизайнер бастапқыда дизайнерге тиесілі болады. Шын мәнінде, дизайн өз еңбек міндеттерін орындау барысында жасалмаған болса, дизайнер әдетте дизайнға қатысты кез-келген құқықтың бастапқы иесі болады.

Дизайнға қатысты құқық: ЕО ережелер.

Қауымдастықтың тіркелген және тіркелмеген дизайнерды дизайнер немесе оның мұрагерлерінің меншігі болып табылады.

Дизайнер деген кім дегені жөнінде басшылық жоқ. Дегенмен, жұртшылыққа дизайды алған ашқан адам, көрсетілген себептер бойынша дизайнер болып табылмайды. Ереже дизайнерге (немесе дизайнерлік құқығы бар адамға) арналған, ол Қауымдастықтың тіркелмеген дизайнына меншік құқығын, оған құқығы жоқ тұлғаның ашуы және өтініші бере алмайтындай етіп жасалған. Қауымдастықтың Дизайн Ережелері «екі немесе одан да көп адамдар бірлесе дизайн әзірлесе», бірлескен дизайн мүмкіндігін мойындайды.

Ұлыбританиядағыдай дизайнды қызметкер жасаған кезде Қауымдастық дизайны дизайнерге тиесілі болатын жалпы ережелерге шектеу жасалды. Айта кететін нәрсе, тапсырыс жасалған дизайнер бойынша эквивалентті ережелердің жоқтығы. Ережелердің 14 (3) -бабы қызметкердің өз міндеттерін орындау

Кітап: Интеллектуалдық меншік құқығы, 2-бөлім

Дәріс: Құқықты пайдалану және бұзу

Дәріс авторы: Күлтай Адилова

кезінде немесе жұмыс берушінің тапсырмаларын орындаған кезде, дизайн жасау кезінде, егерде Тараптар басқаларды келіспеген немесе ұлттық заңнамада көзделмесе, Қауымдастық дизайнына қатысты құқық жұмыс берушіге тиесілі болады.

Сот төрелігінің 14(3) бабы «жұмыс берушілер мен қызметкерлерге» ғана қолданылатынын түсіндірді және бұл ереже тапсырыстың нәтижесінде жасалынған дизайнердің ара-қатынасына қатысты болмайды.

14 (3) -бапқа қатысты 4 жағдайды атап өту қажет:

1. Біріншісі, Ұлыбританияның ережелеріне қарағанда, жұмыс берушінің өз міндеттерін атқару кезінде қызметкер құрған кезде, 14 (3) -бабы «өз міндеттерін орындау» және «нұсқауларды орындау» деген екі ережеге қатысты болады. Айырмашылықты адам жұмыс істейтін жағдайдың мысалынан көруге болады. Әкімші ретінде, алайда жұмыс беруші қызметкерден дизайн брошюраны талап ететін болса. Ұлыбританияның заңдарына сәйкес, қызметкер иесі болуы мүмкін, себебі дизайн «тікелей жұмыс» міндеттерін орындау кезінде жасалмаған. Егер 14 (3) бап қолданылатын болса, онда жұмыс беруші меншік иесі болады, өйткені дизайн «жұмыс берушінің нұсқауларын орындау» кезінде әзірленген. Көптеген жағдайларды бір позицияға түсіріп, басқа біреу емес деп ойлаған жөн, айырмашылықтар сәтсіз болып табылады.
2. Екіншіден, британдық формада ешқандай ереже «келіспеушіліктер туралы» жазылмаған. Британдық ережелермен салыстырғанда, Ережелер «тараптармен келісілген немесе ұлттық заңмен белгіленген» ережеден ауытқуға мүмкіндік береді. Келісімнің ережелерін қоспағанда, мұндай келісім міндетті түрде формальды ережелерді сақтауға міндетті емес.
3. Үшіншіден, Ережелерде ұлттық заңнамаға сәйкес сипаттамаға сілтеме жасай отырып, мүше мемлекеттерге қызметкерлер құрған жобалауға құқықтарды беру және ЕО ережелерінен басымдық беру туралы өз ережелерін беруі мүмкін.

Төртіншіден, ЕО ережелері тапсырыс берушілер туралы сөз қозғамайды, осылайша дизайнерге бастапқы құқықтарын қалдырады: дизайнерлік құқыққа ие болғысы келетін тапсырыс беруші құқықты тиісті түрде беру арқылы берілген құқықты қамтамасыз етуге міндетті.

Қауымдастықтың тіркелген дизайнында көрсетілген тұлға заңды тұлға болып есептеледі. Ол шартсыз мәнде белгіленсе де, бұл бас тартуға мүмкін болатын болжам. Ереже «Қауымдастық дизайнының заңды иесі» деп мойындау үшін және Реестрге енгізілген меншік мәртебесін өзгерту үшін жасалған. Еуропалық Одақтың Зияткерлік меншік ведомствосына шешім қабылдау құзыретіне ие болмайтын ереже болмаған жағдайда бұл мәселе Брюссель ережелерімен реттелетін тиісті юрисдикциялық соттарға берілуге тиіс. Нәтижесінде сот процесін ағымдағы иесінің жауапкердің елінде басталғаны жөн. Дегенмен, Ережеде мұндай талаптарды шектеу мерзімі қарастырылған. Жалпы ереже бойынша, құқықтарды дұрыс көрсетпеу Қауымдастықтың тіркелген жобасын жарияланғаннан кейін үш жылға дейін түзетілуі мүмкін. Дегенмен, бұл шектеу тіркелген адам нашар әрекет жасаған кезде қолданылмайды. Қауымдастық дизайны «егер сот шешімі бойынша құқық иеленушісі 14-бапқа сәйкес Қоғамдық дизайнына құқыққа ие болмаса» жарамсыз деп танылуы мүмкін.

2014 жылғы Зияткерлік меншік туралы Заңды күшіне енгізгенге дейін, осы айырмашылықтардың әсері ұлттық жобалау заңдары мен Қауымдастық жобалауға құқығы бар адам арасында мүмкін болатын айырмашылықтардың болуы және екі түрлі дизайн иелерінің тең құқықтар жасау болып табылады.

Мысалы, Ұлыбританияда дизайнерлік тапсырыс беруші дизайнның ұлттық құқығына құқылы болса, ал ЕО режимінде мұндай құқық дизайнерге тиесілі. Бұрын атап өткендей, бұл аномалия енді Ұлыбританиядағы тапсырыс берілген дизайнерге арналған ережелерді алып тастайтын жаңа заңмен түзетіледі. Нәтижесінде Ұлыбританиядағы құқық енді ЕО-дағыдай: кез-келген құқықты беру шарттарын ескере отырып, тапсырыс берілген дизайнның бірінші иесі дизайнер болып табылады.

ҚҰҚЫҚТЫ ЖӘНЕ ЛИЦЕНЗИЯНЫ БЕРУ

ҰЛЫБРИТАНИЯДАҒЫ ҚҰҚЫҚТЫ ЖӘНЕ ЛИЦЕНЗИЯНЫ БЕРУ. Дизайн иесі осы дизайн бойынша нысандарды дайындау үшін басқа тұлғаларға дизайнды беруге немесе оны салуға немесе лицензия беруге құқылы. Құқықтарды және лицензияны беру жазбаша түрде жасалуы тиіс. Сот процесі кезінде, дизайн құқығы заңмен немесе әділдікпен (equity) берілуі мүмкін. Дизайн құқықтары әділеттілік бойынша беру үшін «мәміле транзакциясында құқықты беру туралы ниетін жеткілікті түрде білдіру керек», - деп көрсету қажет, соның негізінде оның мүлкін беру ниеті туралы қорытынды жасауға болады. Болашақта пайда болатын дизайнерге құқық беру туралы ешқандай ереже жоқ және бастапқы иеленуші дизайнды

Кітап: Интеллектуалдық меншік құқығы, 2-бөлім

Дәріс: Құқықты пайдалану және бұзу

Дәріс авторы: Құлтай Адилова

тіркеуі қажет, содан кейін ғана талап етілетін келісімді жасау керек². Тарату кезіндегі эксклюзивтілік туралы сөйлем құқықты беру болып саналмайды, өйткені бұл өнімнің дизайны «өнімді қолдану» құқығы болып табылмайды. Не бірегей лицензиаттың немесе дизайнның жалғыз таратушысының құқық бұзушыға қарсы сот ісін жүргізуге құқығы жоқ, себебі бұл құқық тек қана меншік иесіне тиесілі.

Құқықты беруді тіркеу. Тіркелген дизайнға қатысты құқықтарды беру және басқа келісімдер туралы ақпарат Ұлыбританияның Зияткерлік меншік ведомствосы жанындағы Ұлыбританияның Дизайн Тіркеу бөлімімен жүргізіледі. Тіркелген дизайннан (мүдделі) пайда алуға құқығы бар кез келген тұлға Тіркеу бөліміне олардың тізілімге деген қызығушылығын көрсету үшін өтініш беруі керек. Көрсетілуі мүмкін қызығушылық құқықтарды, кепілдіктерді беруден және бірлескен иеленуді және лицензияларды беруді қамтиды, бірақ сенімгерлікке (сенімгерлік меншігі) қатысты бенефициарлы қызығушылықты қамтымайды. Жоғарыда айтылған келісімдерді тіркеуге күшті стимулдар бар: ешқандай нұсқаулар жасалмаған кез-келген құжат, «егер сот өзгеше жағдайларды анықтамаса», бар құқықтардың дәлелі ретінде қабылданбауы мүмкін. Сонымен қатар, тіркелген дизайнды алған адам кез келген тіркелген қызығушылыққа бағынады. Тіркелмеген қызығушылыққа қатысты ұстаным жалпы құқықпен реттелуі мүмкін. Екі ерекше әсері бар:

1. Біріншісі, сатып алушыны (жекеменшік болмай) жалпы құқық бойынша міндеттемейтін лицензиялар, тіркеу нәтижесінде жеке меншік сипатына ие болады
2. Екіншіден, дизайн бойынша әділетті айыптаулар деген сияқты әділетті қызығушылықтар сатып алушыны хабарлауға міндеттейді, бірақ тіркеу болмаған жағдайда, бірде-бір хабарлаусыз

Осы уақытқа дейін Ұлыбританияның Зияткерлік меншік бюросы мұндай қызығушылық байланысқан тіркелмеген дизайнға қанағаттанбаса, тіркелген дизайндағы қызығушылықты тіркемеген болатын еді. Белгісіздікті тудырған және ЕО дизайн заңына сәйкес келмегендіктен, 2014 жылы Зияткерлік меншік туралы заң осы талапты алып тастады.

Лицензиялар және құқықты беру.

ЕО ережелері. Қауымдастықтың дизайн құқықтары табиғаты жағынан біртұтас болғандықтан, ЕО-ға тек біртұтас күйде берілуі тиіс. Қауымдастық дизайнын ЕО-ның әртүрлі бөліктерінде лицензиялауға болады, дегенмен, құқықтарды әртүрлі мүше елдерде беруге немесе біреуге (бас тарту) ұсыну мүмкін емес. Ережелер беруге қатысты ережелерді белгілемегенімен, ол оларды мүше елдердің қарауына қалдырады, Ережелерде «мүше елдердің қолданылатын ережелері» туралы мәселе бойынша шешім қабылдау схемасын қарастырады.

Негізгі ереже - құқық иеленушінің азаматтығы немесе тұрғылықты жері бар мүше елдердің ұлттық заңнамасы қолданылады. Мәселен, дизайн иесі британдық болса және ол француз азаматына тіркелмеген Қауымдастық дизайнына құқықты берсе, онда бұл келісімді Ұлыбритания құқығы реттейді. Француз құқық иеленушісі испан азаматына құқықты берсе, онда Франция құқығы осы келісімді реттейді.

Тіркеу

Тіркелген Қауымдастық дизайны болған жағдайда, беруді тіркелімге енгізу - қосымша талап ретінде болады. Тіркелімге қосылуды күте отырып, мұрагер Қауымдастық дизайнының «тіркеуден туындайтын» құқықтарын пайдалана алмайды. Қауымдастықтың дизайнын кепіл ретінде бергенде осындай жағдай орын алады.

Лицензиялар

Лицензия барлық ЕО аумағында немесе оның бөліктерінде берілуі мүмкін. ЕО Жұмыс істеуі туралы Келісімнің (Treaty on the Functioning of the European Union [TFEU]) 101-бабының ережелерін бұзбайтынына көз жеткізу үшін Еуропалық Одақтың бір бөлігіне қатысты кез-келген лицензияны мұқият зерделеу қажет.

Лицензиялар айрықша немесе айрықша емес болуы мүмкін: айрықша лицензиат құқықты бұзу негізінде сот процесін бастауға құқылы, алайда лицензиат бұл үшін иеленушінің келісімін алуы керек.

Лицензиялар тізілімге енгізілуі мүмкін. Мұның әсері иесінің мүше елдерінің құқықтарына байланысты болады, бірақ Қауымдастықтың тіркелген дизайнының үшінші тұлға-лицензиат үшін лицензияға міндетті болуы үшін, тіркеу пререквизит болуы да мүмкін (қажетті талап). Бұл Британдық құқыпен реттелетін берілу жағдайында болады. Лицензиат лицензияны тіркеу тізіліміне енгізілгеніне қарамастан, Қауымдастықтың тіркелген дизайнын бұзғаны туралы сот процесін бастауға құқылы. Лицензиаттар

Кітап: Интеллектуалдық меншік құқығы, 2-бөлім

Дәріс: Құқықты пайдалану және бұзу

Дәріс авторы: Құлтай Адилова

сондай-ақ оларға келтірілген шығындарды өтеуді талап етуіне болады.